

HANNA MELÁNIA (MELA)
(Arad, 1892 - Budapest, 1972)
Füstös Zoltán alkotása
(Fotó: Gaál Györgyi)

Művészcsaládban születik. (Unokatestvérének fia a világhírű rajzfilmkészítő William Hanna, aki Joseph Barberával hét Oscar-díjat kapott. Testvére Hanna Tibor ruhatervező és szalontulajdonos)

Iparművészeti és Képzőművészeti Főiskolát végez Rudnay Gyula tanítványaként, Barcsay Jenő és Mattioni Eszter évfolyamtársaként. Az 1920-as évektől kezdve jár Mártélyra és Vásárhelyre. Az 1920-as és 1930-as években a Nemzeti Szalonban, a Műcsarnokban, a Venceli Biennálén és Párizsban állít ki.

Vásárhelyhez való kötődését nemcsak művészi, pedagógusi, hanem emberi kapcsolatai – itt elsősorban az óvónő Vekerdy Ilonát/Ila nénit és a Vekerdy családot kell megemlíteni – is predestinálják.

Művészi technikáját és témáját a változatosság, a sokszínűség jellemzi. Dolgozik szénrel, akvarellal, temperával és olajjal. Főbb témái: biblia, életképek, karikatúra, lovagkor, mese portré, tájkép. Pedagógiai vonatkozású munkái közül elsősorban illusztrációit kell kiemelni, de tervez és készít bábokat, díszleteket, jelmezeket is. Ilyen jellegű munkáit őrzi a Martonvásári Óvodamúzeum. Mesealakjai között sok az eredeti, általa megálmodott figura. Anekdotizálásra való hajlam, ironia, szarkasztikus humor jellemzi. Illusztrációit arabeszkyszerűség, fergeteges és biztos vonalvezetés, szilárd kompozíció és letisztult nagylásúság teszi egyedülállóvá. Financiális dolgok távol álltak tőle; amit az is bizonyít, hogy képeit inkább elajándékozta, mint eladta. Volt olyan élethelyzetben, hogy Vekerdyék zongoráján adott órákból élt meg. Sajnos a művészszerető közönség alig ismeri. Életében csak egyetlen gyűjteményes kiállítása volt Hódmezővásárhelyen (1965). Közel 30 évvel halála után Vásárhely (2005) és Szeged (2006) emlékezett meg róla. Ó Alétheia hol vagy? Téged is elkapott az a híres „csomorkányizmus”?

VÁSÁRHELYI EMLÉKKÉPEIM HANNA MELÁRÓL

A kis szoba utcára nyíló itt-ott repedt ablaka télen gyakran jégvirágba öltözött. Mintázata – a lehülés gyorsaságától, a smaragd zöld lemezzel borított vaskályha akaratától függően – apró petrezselyemleveles; vagy hosszú, páfrányra emlékeztető volt. Tavasszal és nyáron gyakran nyitva volt az ablak, és ilyenkor lerövidült az utcán közlekedő és a szobában lakó közötti kommunikáció, amely gyakran a következőképpen zajlott le:

– Szervusztok! – köszönt be az utcáról egy Liszt Ferenc-i egyenes hajú, nem Hanna Tibor francia-német női szalonjából származó mackónadrágba bújó hölgy, aki hosszú kötött kardigánt viselt, és jellegzetesen imbolyogva járt, talán Budapest bombázásakor (1945 januárjában) ért légnyomás, talán alacsony vérnyomása okán. Feltehetően a dohányzásnak is köszönhetette, hogy hangja a megszokottnál alacsonyabb frekvenciájú volt.

– Szervusz Meluska! Isten hozott! Beugrasz-e egy kávéra?

Ezután előkerült a kávéfőző ólomtápas lombikja, és a fordított üvegharangra emlékeztető csöves felsőrész, valamint a borseszegő. Míg a víz felforrt, és a gőznyomás hatására felfutott a lombikból a kávéörleményen keresztül a felső üvegharangba, majd az égő elvétele után visszafolyt a friss és illatos fekete tevével, addig lehetett beszélgetni erről-arról. Ha Mela néni és szüleink kifogytak a témából, jöhetett a séta a Lázár utcán keresztül a Szőlő utcába.

Hanna Mela gyakori vendég volt a Lázár utca 20-as (ma 18-as) számú ház alatt, a Domokos családnál az 1950-es és 1960-as években. Mi tinédzsernek örültünk jövetelének. Mela néni nemcsak az ecsethez, tollhoz, ceruzához és a zongorához, hanem a gyerekekhez is értett. Igaz, hogy nem volt saját gyereke, de hogy értett a neveléslelektanhoz, az biztos. És hol tanulta? Vekerdy Ila néni mártélyi és vásárhelyi óvodája biztosította a terepet pszichológiai és művészi kiteljesedéséhez. Legtöbbször egyedül jött hozzánk, néha Ila nénival, aki vele szemben mindig frissen kozmetikázott és nett volt. Ritkán előfordult, hogy rokonát vagy ismerősét is magával hozta. Még most is emlékszünk a nálunk néhány évvel idősebb unokahúgára (Marira), aki Petőfi *Szeget szeggel* 10 versszakaszát úgy adta elő, hogy az volt az érzésünk, hogy mi vagyunk az elnaspángoltak. Mela néni ritkán ült zongorához, de nekünk (Mária, Tamás, Erzsébet) a kezdő zongorilláknak mindig kritikus hallgatója volt. Egy alkalommal Liszt *Szerelmi álmok-*

ját olyan átéléssel, lobogó hajjal adta elő, hogy mi a nagy hongrois zeneszerző inkarnációját véltük benne felfedezni.

A művészeti kérdéseket mellőzve, megtörtént az is, hogy véres kanasztacsákat vívtak a felnőttek. Természetesen mi gyerekek csak gibiceltünk, de az is előfordult, hogy – valamelyik elfáradt felnőttnek köszönhetően – mi is laphoz jutottunk. Egy ilyen kanasztázás inspirálta a Kanasztán hercege ceruzarajzát (1. kép).

Jelesebb ünnepek (névnap, újév, karácsony, húsvét) előtt rendszeren meglepte a Domokos családot saját kezűen gyártott képeslapjával. Ezeknek a színes ceruzával keretezett, rajztollal kontúrozott tempera képeknek szereplői általában állatok voltak.

A 2. képen eszkimóként megjelenő Domokosok karácsonyának vagyunk szemtanúi. A karácsonyfa haldiszes, édesanyánk kezében tartja Erzsébet hűgunkat, Mária nővérem egy pingvinnel játszik, én pedig hintaszarvasozom. Ha netán konfliktus tör ki a gyerekek között, akkor ott vannak az előkészített, a kép közepe táján látható hógolyók. A kép rekvizitumai által elővarázsolt jeges hangulatot a karácsonynak örülő, meleg színekbe öltöztetett emberek mosolya oldja fel.

Elvértve bukkan fel Hanna Melánál Aesopus, Phaedrus vagy Jean de La Fontaine meséje ihlette illusztráció. Úgy látszik, hogy nem akart a kortárs Haranghy Jenővel konkurálni. Ő nem volt epigon, ő Hanna Mela volt! Az 1965-ös első, Toronyai János Múzeumban rendezett, Füstös Zoltán művész-kollégája által megnyitott gyűjteményes kiállításán, egyik filozofikus, zichysen szimbolikus műve feledhetetlen maradt számomra. A Sors keze pörgette hatalmas korongról a tehetetlenség (centrifugális erő) lerepíti azt az ember, aki nem tud megkapaszkodni, aki nem életrevaló. A kiállítás végén az „Argitur cor oculis. A szívet elárulja a szem.” latin közmondás jutott önkéntelenül az eszembe.

Szüleink halála után, Mela néni közel 20 festménye és grafikája közül nekem jutott a 12 képeslapot tartalmazó, édesapánk által összeállított album. Mivel a képek leg többjének hátoldalán Mela néni dedikációja olvasható, édesapánk nem ragasztással, hanem hasíték kialakításával helyezte el a képeket a kis albumban. Ezek a barokkos, könnyed képesek, kapriccsók 1995 után (ekkor született meg első unokám, Klára) dédapai-nagyapai emlékként bekeretezve az unokák tulajdonába kerültek, illetve fognak még kerülni.

(3. kép) Édesanyánk, Bozó Ambrus Piroska névnapjára készült. Témája természetesen Hanna Mela-i. A farkas, amely virágot (!) nyújt át a megriadt Piroskának, kopott eleganciájú, kabátjának szakadt a könyöke.

Sajnos az eltelt közel 50 év alatt, egyes fatartalmú lapok megsárgultak, és veszítettek az eredeti frissességükből.

Vekerdy Erzsébet és Ilona halála után még egy darabig a Szőlő utcai Vekerdy házban lakott Mela néni, majd örökre eltávozott, először Vásárhelyről, majd 1972-ben Budapestről a Farkasrétre.

Legutóbb, amikor a Pasaréti úton az egykori Jávor Pál villa előtt mentem el, Arad három nagy szülőtte: a költő és író Tóth Árpád; a festő- az ipar- és zongoraművész Hanna Mela, és a színész Jávor Pál jutott eszembe a napsütéses tavaszban, 2012 januárjában.

Békéscsaba, 2012. január

Dr. Domokos Tamás
ny. muzeológus

2

1

3

